

3.2. Arhitekt kot "grešni kozel" (Ravnikar)

Pripombe (izbor):

Preurejanje, ki ga predlaga E. Ravnikar, nikakor ni po "potrebah časa", temveč po potrebi njegove lastne egoistične pretencioznosti. Trg je popoln tak, kakor je. Ne vem, zakaj morajo ljubljanski arhitekti svoje ambicije uresničevati na lokacijah, kjer to ni potrebno, ko pa obstaja dosti drugih mest v Ljubljani, ki so popolnoma neizkoriščena in zanemarjena! Absolutno nasprotujem realizaciji predloženega projekta, ker pomeni uničenje sedaj obstoječega ravnotežja.

Ravnikar ni in nikoli ne bo Plečnik! Torej naj se ne izživlja.

Ubogi sivi eminenci Arhitektu, ki ga nekateri celo postavljajo ob bok Plečniku pustite raje, da uživa svoj pokoj.

Zakaj bi slepomišili? Predlagam, naj Ravnikar Prešerna vrže v Ljubljanico in na podstavku postavi sebi spomenik.

Dej Ravnikar nehi težiti s tako bedasto idejo! Nej bo kot je bilo!

Postavitev fontane (pa še s stebri) je nasilje "stroke" nad ambijentom, ki naj se ne spreminja zato, da ima nekdo kaj za doprojektirat.

Sam za to, da tov. Ravnikar služi in nam, da s svojimi veleumi potem mir, trg pa naj več ne svinja. Če je vsega preveč na malem prostoru bi temu lahko rekli kič.

Mnenje: tov. Ravnikar se naj najprej loti popravila gradu nato pa naj (uredi) tisto, kar je bolj potrebno od Tromostovja.

Dragi Edo - arhitekt
pusti nam v Ljubljani živeti
Pomagajte mu ljudje
da ne naredi še več gorje

Ubogi Fabiani, Robba in ostali
bojo še iz groba vstali
bomo ob fontani zbrani
potlej na ves glas jokali.

Že pred petdesetimi leti ko je mestna občina ljubljanska razpisala natečaj za ureditev tega trga, je Edvard Ravnikar skupaj z Mušičem izdelal načrt, ki je predvideval podrtje Tromostovja, Kresije in Filipovega dvorca ter razširitev Stritarjeve ceste do Magistrata. Zgodovina in hotenje se ponavljajo pri Ravnikarju.

Spoštovani kolegi arhitekti!

Trg take urbanistične vrednosti, nesimetričen, kjer je vsak njegov element dominantna ne potrebuje neke nove "kvazi" dominante, ki umetno poskuša obrniti pozornost nase.

Drugič pa: mar nismo oblikovanja prostora v Ljubljani vedno reševali najboljše z natečaji!!!

Ne priznavam take avtoritete prof. Ravnikarja, da bi si lahko dovolil tako posegati v Plečnikovo in spontano rast mestnega jedra.

EDO - VZEMI KREDO IN PREČRTAJ TOLE BEDO !

Dragi gospod prof. Ravnikar

Najbrž pozabljate, da ste bil nekoč le Plečnikov učenec, kasneje pa ste mu tako vztrajno nasprotoval.

Mislím, da se lahko izživite kje drugje, tromostovje pa ohranimo tako kot je, oz. obnovimo ga.

Pa brez zamere. - študent arhitekture

Sem proti. Ravnikar naj si postavi spomenik na svoje stroške na Novih Žalah v Ljubljani.

Ravnikar go home!!

Bedak Ravnikar! - 3X je že bil zaprt Prešernov trg - zakaj se ni vse skupaj naredilo prvič, ko je bil pol leta zaprt. Potem se je zmisli Ravnikar žarke in zopet jovo na novo. Sedaj je že tretjič zaprt Prešernov trg.

Socialistični urbanist in AVNOJEC hoče uničiti Prešerna in sebi postaviti spomenik na stroške delavskih žuljev.

Monumentalni "Franciškan" so s tvojo nakazo pokončani!

Mihevc je uničil Koper, Ravnikar bo pa Ljubljano!!

Ravnikar!

Malo prelistaj ta zvezek in se še nekrat zamisli nad svojim projektom. Mogoče se ti bo utrnila ideja o postavitvi javnih WC na vrtu Franciškanov.

Meni je vsa ta stvar zelo, zelo všeč. Vendar mislim, da bo rahlo nedokončano delovala, zato predlagam, da Prešernov spomenik umaknejo (saj ni bistven) v Tomačevo ali Barje. Namesto njega pa postavijo spomenik Ravnikarju, muzo naj simbolizira obličje naše županke Nuše Kerševan. Ves trg naj se poimenuje Ravnikarjev trg.

P.S. Arh. Ravnikar! Koliko žgancev morate pojesti, koliko tuša porabiti, koliko Ljubljane uničiti, da spoznate, da to kar so veliko pametnejši od vas naredili, ne morete spremeniti, brez, da bi pokvarili.

Slava Plečniku

Saj revež ni vsega sam kriv. So tudi tisti, ki mu dovolijo to igranje.

Patentiran uničevalec mestnih jeder (Kranj, Lj.)

Tov. Ravnikar, ali niste nekoč, ko ste potegnili Titovo cesto skozi Lj., uničili Šenburgovo ulico in tja postavili že svoj nestvor, ki se imenuje konzorcij?

Ravnikar!

Ali niste naredili že dovolj napak v Cankarjevem domu?

GOSPOD RAVNIKAR

Ali hočete pred svojim zadnjim dnevom narediti še eno veliko umetnost, ki bi spominjala na vas. V resnici pa je ena velika bedarija.

Prav te dni je dobil arhitekt Ravnik (!!) visoko priznanje v tujini za lepo ureditev Ljubljane. Nadaljujte z njegovo mislijo.

Preseneča, da tako sentimentalni arhitekt posiljuje že tako bogat trg. Kot Slovencu se mi upira, da dominantno Prešernov spomenik zamenjuje s fontano. Ljubljana ima nedvoumno še dovolj prostora za izživljanje. Trg pa je s pogledi in stavbami, ki ga obkrožajo že dovolj bogat, le promet naj se umakne z njega.

Ogorčena sem, kako si nekateri "fevdi" s pomočjo politikov pomagajo do oskrunjanja vsega kar je nekoč kdo - to pot gre za Plečnika - naredil. Denar se za nekatere vedno najde.

Poleg tega poglejte sedaj promet in Mikloščevo cesto.

Ing. Ravnikar, bravo, ne upoštevajte mnenja starih bab.

Ne potrebujem ne vodnjaka, ne Ravnikarja!

Arh. E. Ravnikar

Če se boste naslednjim generacijam Slovencev zdeli tako pomembni kot nam dr. F. Prešern, vam bodo sami postavili spomenik. (Tudi Plečniku ga nismo postavili)

Pusti pri miru Prešernov trg, uredi trg Ravnikar, tisti tvoj CEMENT in ASFALT, ki pas duši!!

Mislimo, da se arh. Ravnikarju pošteno pozna starost. Naj v miru počiva doma, Ljubljano pa naj pusti pri miru, ker je osnoval že zadosti slabega. (študentje prava)

Tipični motiv psevdoinfucienca arhitekta. Ne - je le preblaga kritika. V kolikor ga ne bodo prepovedali, sem ga sam pripravljen rušiti! (ing.)

Arhitekta Ravnikarja bi bilo potrebno utopiti v Ljubljani s fontano okrog vratu.

Nasprotujem! Pojdi na Trg revolucije na svoje skaženo delo, Prešerna in Plečnika pusti na miru!

Ni dovolj, da ste uničili grad, sedaj bi radi še Tromostovje s Prešernom vred, vrzite stran to (nesnago)!

Edo, strezni se!

Tov. Ravnikar! Zelo perfidna metoda demontaže Prešerna (in Zajčeve umetnine). Maketo pokažite vsem Slovincem!

GROZA!

Arhitektu, ki se je drznil sploh pomisliti na tak debilen način uničiti krasni Prešernov trg odrekam ne samo strokovno usposobljenost, temveč kakršnokoli zdravo pamet in prištevnost!

Prosim pristojne naj blagevolijo pomisliti, da v Ljubljani živi še 400.000 drugih ljudi, in ne le prof. Ravnikar ter njegovih dvajset podpisnikov izjave v Delu.

Ali ni Cankarjev dom dost. Ali pa tisti nebotičniki v Kopru. Vsak turist jih vidi, pa se reži: "ha, ha, ha!" Ne še tega zasrat!

Slaba reklama za Ravnikarjev ceh! - Nestrokovnjak!

Arhitekt E. Ravnikar je doslej naredil iz Ljubljane tak arhitektonski ZMAZEK, da je najmanj kar mu je treba ONEMOGČITI eksperimentiranje na tem trgu. Naj ostane tak kot je. Kvečjemu naj se Prešernov spomenik postavi na mesto vodnjaka, gleda pa naj v isto smer.

Jaz bi na te kole obesila Ravnika, pa bi bila slika najpopolnejša - normalna Ljubljančanka.

"Gospod" Ravnikar, če ste režimski arhitekt, vas to še ne opravičuje, da potepate slovensko kulturno dediščino. Če pa ste umetnik, pa to packarije umaknite v svoje dobro!

Dragi tov. R. Dolgo sem razmišljal, zakaj bi bil ta kup svinjarije dober, pa se mi je posvetilo, da boste povečali promet Palomi. Kajti že me vsakič srat prime, ko grem mimo. Predlagam še ime: Fontana di Misericordia.

Dovolj nam je naivnih arhitektov z Ravnikarjem in Bracom Mušičem na čelu!

Kdo si pa Ti Ravnikar, da boš sral po Plečniku. GO HOME RAVNIKAR. Cel svet vidi v Plečniku enega največjih umetnikov, ti boš pa sral!

Kič! Senilnost ne prizanaša tudi Velikim Arhitektom.

Čudim se, kako se nek usposobljen človek (arhitekt) lahko sploh spomni (domisli) časa tako neestetskega in trapastega.

Škoda, da je avtor profesor!

Ravnikar, tole kar nameravaš tule je enakovredno namenom, da se hočeš podelati na grob svojega učitelja Plečnika.

Edi, zadnji čas, da se upokojiš.

Naj si arhitekt postavi spomenik kje drugje

Kaj ko bi gospod Ravnikar šel uničevati še kakšno drugo mesto.

POGLAVJE 3

Spoštovani tov. Ravnikar! Končno zberite ves razum, ki ga še imate in odstopite od te nemogoče zamisli.

Poglejte, koliko škode so naredili arhitekti, ki so gradili podstrešna stanovanja na Rimski (7a). Očividec.

Moderna slovenska arhitektura nadaljuje svoj pohod proti človeku.

Predlagam košaro za tunkanje

Predlagam, javno sežgati že maketo in avtorja in še kakšnega mestnega očeta (za to bi prispeval še dodatna drva).

Tovariš dvorni arhitekt je naredil v Ljubljani že dovolj škode. Ustavite ga že vendar.

Zakaj tekmujete s starimi mojstri v njihovem okolju? Dvoma o zmagi ni.

Ali niso Ravnikarji naredili že dovolj škode.

Da, (za projekt - op.p.) pod pogojem, da na kandelaber za reflektorje obesite še lutko projektanta.

Sem ZA vodnjak. Jasno pa je, da katerikoli naš arhitekt bo prijel stvar v roke, bo zanič. Dokazov za to je v mestu več kot preveč (vključno s Plečnikom). Zato prepustite delo OBLIKOVALCEM IN KIPARJEM.

Naj se arhitekt postavi namesto vodnjaka, da bomo videli tega bedaka.

Fontana da, za pranje glav ljubljanskim arhitektom.

Proti fontani in neskončni samovelji samovšečnih arhitektov.

Meščani, čas je, da se uprete terorju skupnice arhitektov in mafijskim metodam.

Škoda, ker so arhitekti neinteligentni intelektualci.

Edward! Ne tekmuj s Plečnikom v istem prostoru in ne nalivaj vode v steklenico, ki je že polna!

Ena od najbolj očitnih značilnosti pripomb je, da se nestrinjanje in kritika projekta prelevi v osebno kritiko arhitekta-projektanta in arhitektovskega poklica nasploh. Arhitekt postane grešni kozel, ki mu pripisujejo odgovornost za vse napake v oblikovanju grajenega okolja. Naj najprej navedeva nekatere splošne značilnosti pripomb:

a) Agresiven, zajedljiv, ciničen in ironičen ton pripomb, ki so naslovljene na arhitekta. Nad takšnim načinom bi se morali vsi zamisliti, še posebej pa to velja za arhitekto same. Razmisliti bi veljalo zakaj so tako primeren objekt za praznjenje agresivnega naboja anonimnežev. Ne da bi se spuščali v podrobnejšo analizo lahko tvegava tezo, da ta "strelovodna funkcija" arhitekta izhaja iz predstave o posvečenosti oz. elitnosti te profesije. Ob tem je treba povedati, da naju ne zanima, v koliki meri ta predstava ustreza resnici, predpo-

3.3. Arhitekt kot idol (Plečnik)

Pripombe (izbor):

Tovariš Ravnikar, ali še niste preboleli, da je Plečnik boljši od vas, pa ga zato hočete vsega pokvariti.

Naj se Ravnikar ne kiti s Plečnikovim perjem in naj le tega ne kvari. Kako si je zamislil dostop gasilcev - reševalcev do stanovanj?

Mojster Plečnik ni predvidel vodnjaka, kar je lahko značilno. Zato predlog ni prepričljiv. Vodnjaku grozi, da bo za umivanje sadja in za smeti, kot je tisti pred Mestnim domom.

Kakor v vseh javnih občilih je tudi tukaj veliko nergačev in kritizerjev, ki nergajo ob vsakem kulturnem pojavu.

Taisti nergači so že pred vojno in po vojni kritizirali in nasprotovali Plečniku in so mu onemogočali, da bi uredil baročno Ljubljano. Zato je odšel v inozemstvo in tam ustvaril najlepša svoja dela. Sedaj po njegovi smrti pa ga isti nergači hvalijo na vse pretege.

Sedanja ureditev trga je odlična in ne ozirajte se na nergače, ker bodo skritizirali vse, kar bo narejeno, ker so malomeščanski provincialni nergači.

Fontana naj bo.

To je totalna bedarija! Plečnika ubogajte! je rekel stari!

Mi smo Plečnikovi Plečnik je naš!

Spoštujte Plečnikove zamisli!

Plečnik je tromostovje smiselno postavil. Predstavljena prostorska vloga novega trga je motača. Moti pretok vitalnega dela moderne Ljubljane v staro mesto jedro. Vsekakor pa je postavitve vodnjaka nekaj metrov od Ljubljanice popolnoma zgrešena. Na nasprotni strani imamo že Robbov vodnjak.

Nova ureditev Prešernovega trga je popolnoma zgrešena investicija. Tako je kot betonska džungla. Steber pred cerkvenimi vrati je najbolj neupna stvar, ki ste se je spomnil. Tudi vodnjak in dvojna črta, ki omejuje krog ne spadata sem. Žalite Plečnika in mislim, da nekako tekmuje z njim. Povem pa vam, da ga dosegli in presegli ne boste nikoli. Kvarite njegove stvaritve in ugled Ljubljane, kar ga ima.

Plečnikove razstave na GR mi ni uspelo videti v Ljubljani. Zato sem šel za njo na Dunaj, da bi bolje razumel mojstra Plečnika, ter si ogledal njegove stvaritve na Dunaju. Že takrat, ko je postavil TROMOSTOVJE mu je odločitev mestnih očetov o nesrečno izbranem mestu za postavitve Prešerna dvignila tlak. Meni pa ga dviga nora ideja arh. Ravnikarja da nam Ljubljančanom poskuša sedaj uničiti ta trg in dela iz njega jaslice. Trg je odlično urejen, samo proč s to smešno fontano.

Zakaj bi korigiral Plečnika, če bi bilo potrebno, bi že on postavil fontano - boljšo kot to: to je le kamen spodtike na tem malem trgu, kjer se steka pet poti. Trg je premajhen za to navlako, ki nič ne pomeni.

Ne izkazujte svojega slabega okusa na tem mestu. Arhitekt Plečnik je bil večji mojster kot kdorkoli od vas! Zato pustite tko, kot je storil on. Sploh pa za to ni denarja! (študentka arhitekture)

To je nasilje nad Plečnikovim trgom.

Ne žalite lepote Zajceve in Plečnikove umetnosti.

Ravnikar in Plečnik pa res ne gresta skupaj.

Fuj, fej! Ubogi Plečnik.

Menim, da je Plečniku konkurenca nepotrebna.

Popravljanje Plečnika in tudi tega trga je skrajno nepotrebno in neumestno.

Če se je mojster Plečnik kdaj zameril učencu Ravnikarju je to gotovo najbolj kruto maščevanje.

Pravemu Ljubljancu zadostuje Plečnikovo Tromostovje in Prešeren.

Biti Plečnik je moderno, vendar neuspešno.

Ubogi Plečnik, ki se v grobu obrača.

V zvezi s podobo arhitekta Plečnika v pripombah lahko najprej zapiševa naslednje:

a) Izrazita zaščitniška vloga javnosti kar zadeva Plečnikovo Tromostovje, seveda odraža strah pred vdorom tujega, tujih vrednot, žalitev domačih, naših avtoritet, ki so del naše zavesti. Skratka, s tem se domača javnost brani pred novostmi, ki so očitno sprejete kot nezaželjene. Ob konkretnem primeru je seveda predvsem ekstremnost nekaterih stališč tista, ki nas napeljuje na gornji sklep. Očitno trditev, da je Plečniku konkurenca nepotrebna, izraža poudarjeno konservativno stališče, ki ni vezano na presojo o ustreznosti predlagane rešitve. Nekateri se zadovoljijo zgolj z apriorističnim ugotavljanjem, drugi pa poizkušajo argumentirati varovanje Plečnika, zlasti z nezdružljivostjo stilov. Pogoste pa so tudi kvalifikacije da gre pri predlagani ureditvi PT za žalitev, nasilje ipd. nad starimi uveljavljenimi ureditvami.

b) V teh in podobnih pripombah je argument "avtoritete" uporabljen proti vsakršnemu spreminjanju razmer. Obstoječo ureditev³ je treba brezprizivno varovati, ker spreminjanje pomeni pravzaprav žalitev in napad na avtorja. Ob tem se seveda pojavi vprašanje avtorstva nad določeno urbanistično ureditvijo. Tudi v tem pogledu se seveda varovanje avtorstva urbanistične ureditve bistveno razlikuje od varstva avtorstva npr. slike, ali kakšne druge individualne umetniške stvaritve. Tudi tu se torej srečamo s specifikom arhitekturnega in

³ Pri čemer je seveda potrebno poudariti, da ožjega prostora PT Plečnik sploh ni preurejal. Njegovi načrti iz leta 1937 so ostali na papirju. Seveda pa je z oblikovanjem Tromostovja bistveno vplival na podobo trga. Kakor se, glede na pripombe, zdi paradoksalno, šele "Ravnikarjeva rešitev" omogoča, da bo koncept treh mostov resnično prišel do veljave v vlogi "podaljšanega" PT.

3.5. Podoba trga - Prešern

Pripombe (izbor):

Dokler je Prešern naš največji slovenski pesnik, mislim, da je nesmiselno spreminjati videz trga in manjšati veljavnost pesnika

Pustite Prešerna pri miru, brez vodnjaka.

Če Marijin trg ni več Marijin, ampak Prešernov, naj bo dominanten Prešern.

Kakršenkoli bi že bil vodnjak, ki ga želi postaviti na Prešernov trg akademik Ravnikar, sem mnenja, da bi pomenil predvsem preobremenitev trga in zmanjšanje pomena Prešernovega spomenika. Mnenja sem, da zdaj, ko je promet speljan drugod, bi lahko ta spomenik, zavzel drug, bolj dominanten prostor na trgu za katerega gre. (akademik Josip Vidmar)

Prešernov trg naj ostane "Prešernov". Vse kaže, da imamo preveč denarja za izmišljotine. Poudarek naj bo na Prešernovem spomeniku in ne na vodnjaku.

Brez veze. Ta trg je posvečen Prešernu, ne vodnjaku. In če bi ga postavili, bi bil to "kič"!

Ta trg spominja na Prešerna, ne pa na kakšen vodnjak. Če pa ima Prešern kakšne veze z vodnjakom je to totalna bedarija. Mislite, da bi pol ta vodnjak ostal poln, ne noben ga spleh ne bi pogledu. Pil bi iz njega.

Ob vodnjaku bi bil Prešernov spomenik brez pomena. V Ljubljani imamo že tako Robbov vodnjak.

Prostor je namenjen Prešernovem spomeniku, ki je bil dosedaj v središču, pa naj to tudi ostane.

Iz Prešernovega trga bi izrinili Prešerna! **Ne!**

Ne norčujte se iz ljudi in našega največjega pesnika!

DEJTE PREŠERNU MER!

Prešerna hočemo na sredino!

Smo mnenja, da je Prešernov spomenik končno le bolj pomemben kot vodnjak, ki ga arh. Ravnikar namerava postaviti. Pred izhodom iz cerkve pa še ena ovira več. Kot, da bi privoščili ljudem buske na čelu!

Prešern bi izgledal kot satelit vodnjaka. in zraven pripis IZUMETNIČENCI!

Voda - vir življenja, Spomenik Prešernu bi bil ob fontani celo poudarjen kot vrh tirkotnika: stopnišče, fontana spomenik. Zato: Prešernu čast in nam v ponos - fontana.

V okolju kjer je spomenik dr. F. Prešerna ne more biti nikakršen drug objekt.

Prešern je za Slovence to, kar je za Nemce Goethe. Kdo bi si na primer dovolil na Dunaju pred Goethejev spomenik postaviti eno skrupcalo? Prešernov spomenik sodi v sredino!!!

Odstranite tisto zeleno umazanijo s Prešerna, ker je grozno gledati tako slavnega pesnika - sramota!

Zakaj blatite našega največjega pesnika Dr. F. Prešerna - dajte vzgled mladim!!!

Ali hočete pokazati, da se Prešern "poščije" na Slovence.

En velik NE. To je žalitev Prešerna.

Pustite ta prostor samo Prešernu in nam, da občudujemo umetnost, ne kič.

Občutek imam, da nekdo želi potisniti FRANCETA na obrobje.

Mislím, da je prvo Prešern, nato šele Ravnikar.

Zanima me, kaj Vas pri Prešernu moti?

PREŠERNOV TRG: SOCIOLOŠKA PRESOJA

Prešerna raje očistite, ne pa da uničujete to kar je lepega od Ljubljane ostalo. Odstranite to skropucalo, ker se Prešern v grobu obrača in pustite nam malo svobodnega pogleda.

Pustite Prešernu živeti in ne zmanjšujte njegove veličine s tako neprimernim kičem.

Ali tako slaven arhitekt ne vidi, da je uničil Prešerna.

Na Prešernovem trgu - PREŠERN.

Fontana obsijana z žarki, Prešeren v senci.

Grozno! Saj to je vendar Prešernov trg.

Le kaj bi rekel dr. Prešeren.

Prešeren je ljubil Julijo in ne Ravnikarja.

Kjena svetu še vidite, da se družita trgovina in umetnost? Na področju spomenika prodajajo copate, cvetje, Mladino. Trg nima nobene podobe več s temi klopni in vso kramarijo... Zahtevamo od mestne skupščine, da končno to prepove.

Sem za to, da ostane Prešernov trg Prešernov trg ne trg znamenitega arhitekta.

Večina pripomb, ki kritizirajo predlagano preureditev PT se sklicuje na Prešerna. V tem sklicevanju lahko prepoznamo naslednje elemente, ki tvorijo tudi podobo PT:

- ▶ predlagana ureditev bi zasenčila Prešernov spomenik, zato bi uničila trg. Takšno "zasenčenje" bi oskrunilo lik Franceta Prešerna, ljudje bi izgubili pomemben objekt identifikacije. Iz pripomb lahko povsem nedvoumno sklepamo, da je Prešern tisti, ki določa simbolno podobo trga, ne pa njegova njegova izjemno zanimiva, nepravila in lijakasta oblika¹, ki izbaja iz dejstva, da je trg pravzaprav križišče petih ulic, ki iz trga navzven povezujejo pomembne dele mesta (Trnovo, Trg OF [Univerzal, Tivoli, železniška postaja, Zmajski most in končno preko Ljubljance - Magistrat).
- ▶ Prav zaradi tega ljudje še posebej nasprotujejo fontani.² Nov element na trgu naj bi razvrednotil Prešerna, iz pripomb pa lahko razberemo, kako daleč gre ljudska fantazija pri opisovanju načinov tega razvrednotenja. Sploh pa je nasprotovanje fontani eden od prevladujočih

¹ Spomino se Sitteja, ki prav nepravilnim oblikam trga pripisuje posebne kvalitete, saj so takšni trgi rezultat "organske" rasti mesta, ne pa kakšnih velikih reprezentativnih "vladarskih" okrasovalnih posegov.

² Odkrila sva samo eno pripombo, v kateri občan zagovarja postavitve fontane in jo utemeljuje s tem, da bi s trikotnikom Prešern-stopnišče-fontana poudarili Prešerna.

3.6. Ideologija skromnosti

Pripombe (izbor):

Stroške si delajte, ko bo dovolj denarja, ne pa sedaj, ko je kriza.

Ne spreminjate Prešernovega trga. Denar je potreben drugje, če ga sploh imate.

Lahko bi denar porabili za bolj humane zadeve. Kdo daje denar za takšno potrato?

Mati županja s kakšno pravico razmetavaš naš denar za tako oslarijo kot je vodnjak. Streljaj stran je Robbeov vodnjak.

Ubog! Prešern bo moral gledati vso to razmetavanje v tem kriznem obdobju.

Slab izdelek in drag za davkoplačevalce

Zakaj zapravljate denar za tako "Nedejo"!

Sem proti! Denar naj gre za zdravstvo in znanje. Tako je!

Fontane ne potrebujemo, ker je sto drugih potreb - denarja pa ni za nobeno stvar. Grozno, kakšno gospodarstvo.

Smo za, ker gre denar drugam. Zakaj ne bi v Ljubljani imeli še kaj lepega. - podpisano je "društvo več žena!"

Bolj ko smo revni (saj smo zadnji v Evropi) bolj se delamo bogate. Denar zapravlja Ljubljana tam, kjer ne bi smela (Ljublj. grad, Prešernov trg, Žale itd.)

Mnogo drugih bolj važnih problemov pa ne moremo rešiti, pravijo ni sredstev!

Denar za šolstvo, zdravstvo in ljubljanski grad

Od kod vam toliko denarja za takšno neumnost?

To, kar sedaj počnete, rajši dajte denar za revne otroke - tukaj že zadosti vlagate.

Vse skupaj je neumnost. Denar rajši namenite za boljše namene!

Točno, že tako imamo državljani vse manj denarja, vi ga boste pa razsipali za nepraktične stvari!

Denar prosite za razne inkubatorje, zdravila. Tu pa ga hočete tako razmetavati; Kje vam je morala, odgovornost....

Kaj želimo z vodnjakom "zakriti"? Denar raje porabite za potrebno in resnično olepšavo mesta.

Ravnika je gotovo potegnil mastne denarje.

Če imamo res toliko denarja ga porabite za bolj koristne stvari, Prešernov trg pa pustite nepokvarjen.

Sem proti, dajte denar za grad.

Mati županja, pamet v roke, denar pa na pravo mesto.

Škoda denarja, celo za maketo.

Kaj kradete denar za tovrstne arhitektonske in urbanistične okvare trga.

Moje mnenje je, da za veliko bolj potrebne stvari ni denarja

Sem stoodstotno proti, kdor si je to izmislil naj financira iz svojega žepa.

Fontana ob reki je popoln nesmisel. Uporabite denar za sanacijo gradu!

Imate denar za neumnosti in izživiljanje raznih tako zvanih arhitektov a invalidi crkavamo s 32000 din invalidnine.

3.7. Kritika postopka preureditve Prešernovega trga

Pripombe (izbor):

Za opravičilo postavitve fontane je potrebno več idejnih rešitev.

Samo brez natečaja je lahko na ogled taka senilna naloga

Gre seveda za cinizem brez primere. Tlak je pripravljen za vodnjak; kaj bo stalo na sredini, če ga ne boste postavili? In: maketa nima zveze z dogajanjem na trgu. Stebrički, ki označujejo ulico, se na maketi nahajajo na Wolfovi ulici, na terenu pa sekaajo krog, žarke itd. Cinizem, laž, goljufija.

Sem proti temu, da so se dela na trgu začela že lani, da je tlak že skoraj dokončan, in da se šele potem predstavi javnosti načrt z maketo.

Prosim za mišljenje in odobritev navadnih delovnih ljudi. Skratka: kmečko pamet. še enkrat ne kvarite prostora.

1. Odprt prostor je lahko lep sam po sebi in ni namenjen le zaplnitvi z navlako.
2. Prešernov trg je USPEŠNA in LEPA Plečnikova stvaritev, ki ji nič ne manjka.
3. Kje je demokracija? Ali se Vi gospod Ravnikar ne upate potegovati za projekt ob boku svojih konkurentov? In kdo se je domislil potrebnosti "projekta"? - PROTI!

Sem proti grobem in posiljenemu poseganju v naše okolje. Če se že načrtujejo nova dela, naj bodo na podlagi natečajev in ne privilegijev.

Zakaj niste napravili makete in nam jo predstavili, predno ste se lotili urejanja trga? Kje jemljete denar za take nepotrebne poskuse?

Vrnite nam "neurejen" Prešernov trg s pločniki, po katerih bo možno normalno hoditi!

Na trgu že žubori Ljubljanica, malo naprej je Robbov vodnjak, zakaj nas posiljevati še z Ravnikarjevim žuborenjem? Kateri vrag vas je obsedel, da kar naprej nekaj "popravljate" in "urejate" ter "izboljšujete" in to prav tam, kjer je najmanj treba? Kdaj bo končno kdo odgovarjal za nepotrebno zapravljanje? Nikjer nisem zasledila imen oseb, ki so vse to odobrile!

Zakaj nas sprašujete? Tako ali tako boste naredili kar boste sami hoteli, tudi brez naše pomoči ste naredili grozne stvari. Ne bi omenjala kaj. Kulturne znamenitosti ne škodijo.

Prispravili ste že tlak, ki je podrejen zamišljeni fontani. Zakaj niste izvedli ankete pred tem? Tudi, če bo večina ljudi proti, boste vi, kot vedno doslej naredili po svoje. Sicer pa to ne bo prvič, kar ste že in še boste uničili. Zakaj ta zvezek? Po jaških in pokrovih se vidi, da je vse pripravljeno za vodnjak!

Zakaj pa ne zelenje? Zakaj ne drevo - tri lipice!!

Ko bomo videli še ostale projekte se bomo laže odločili.

Knjiga - leri - fari - kaj pa postavljate sedaj na sredini?

Najprej preberite knjigo vtisov, potem šele začnite!

Čigava je ta imbecilna ideja o knjigi?

Spet ena kuhinja?!

TUDI MI SMO PREBIVALCI PREŠERNOVEGA TRGA IN SE NE STRINJAMO S SAMOZVANIMI PREDSTAVNIKI!

Naše mnenje: Predlagana ureditev Prešernovega trga po našem mnenju NI PRIMERNA.

* Nestrinjanje se nanaša na zapis *Mi prebivalci Prešernovega trga smo za fontano*, ki se pojavlja večkrat v I. knjigi pripomb.

3.8. Pohvalne in pozitivne pripombe

Pripombe (izbor):

Mislím, da je to super ideja. Naj se vsaj kaj spremeni, tako in tako je vse zapuščeno. Moje mnenje je, da je to res ena od super idej. Denar, ki ga trgajo našim staršem, sploh ne vemo, kam gre, zato je res super, da polepšajo Ljubljano.

Pa vam je končno prišlo, da ne postavljate več spomenike partizanom.

Mislím, da je projekt izredno lep in čist. Z veseljem soglašam.

Zakaj pa ne vodnjaka? Prej se vam je zdelo vredno, da je Prešern nadzoroval promet?

Mnogo smo preišljevali o Prešernovem trgu. Prejšnje rešitve (BZ) so bile slabe, Ravnikarjeva je glede na arhitekturne probleme najboljša. Spomeniki in FONTANA MORAJO BITI!

Kdor ne čuti z vodo, ne čuti z zrakom itd.... sploh z ničemer. Problem je le ta: spoštovati Ravnikarjevo zamisel in ne pasti v kompromis. (33 podpisnikov)

Sem za vodnjak, ki je simbol življenja v centru Ljubljane.

Zelo žalostno je, kako hočemo uničiti vsako ustvarjalnost. Koliko fontan pa ima Ljubljana? Sem odločno za to, da se tudi v Ljubljani napravi -- po dolgem času -- kaj lepega. Podpiram zamisel prof. Ravnikarja!

5 fontano lahko poravite greh, ki ga je storil Plečnik, ko nam je obetoniral Ljubljano.

G'day, I'm an Aussie girl, and I'd like to put in a few words. I reckon that your plans are going to turn out for the best, and I like your ideas. Good luck for the future, your Australian friend.

Menim, da je zastrašujoče, kako smo uspeli v vseh teh letih po vojni tako nekultivirati našo družbeno sredino, ki je postala radikalna in ne zna več trezno presoditi prostorsko ovrednotenje prostora. Voda kot element v mestnem prostoru ta prostor bogati.

Veseli me, da je končno le prodrla zamisel, postaviti na tem osrednjem ljubljanskem trgu primeren vodomet, ki ga Ljubljana doslej sploh še nima. Prešernov trg kot središče Ljubljane je kljub spomeniku, ki je porinjen prav v kot, prazen in predstavlja le križišče ulic brez vsebine. To vsebino bi mu vsekakor dal načrtovani vodomet. Ing. arh. dr. Ravnikarju povsem zaupamo, saj je svetovno priznan ustvarjalec in Plečnikov učenec, pa bo znal uskaliditi svojo zamisel z okoljem. Tako bo vodnjak obogatitev za naše mesto in nam ne bo škoda biti za tistih nekaj milijonov. V Delu sem bral prejšnji teden, da je ljubljansko gospodarstvo prispevalo v lanskem letu samo za Kosovo 53 milijard. Tako naj ne bo žal, da tudi za naše mesto nekaj prispevamo, kot nam ni bilo žal za olimpijado, univerziado pa razne spomenike po vseh republikah.

Da pa so nekateri proti, naj nas ne moti, to je le potrditev, da ste na pravi poti. Starejši ljubljanci še prav dobro pomnimo, koliko nasprotovanje, kritik, očitkov razmetavanje denarja, pa tudi žalitev je moral prestati Plečnik pri snovanju in oblikovanju nove Ljubljane. K sreči se ni dosti menil za to, pa tudi mestni očetje si tega niso jemali k srcu. Nekateri so Plečniku nasprotovali iz nevoščljivosti, drugi iz oskornosti, ker pač nimajo nobenega smisla za estetske in kulturne vrednote, tretji pa zato, ker menijo, da pač morajo vsaki stvari nasprotovati.

Bral sem, da nameravate z delom začeti šele čez dve leti. V tem primeru pa vodnjaka ne bo in bo vsa stvar zaspala. Zato je bolje, da začnete takoj uresničevati to zamisel.

Prepričane sem, da fontana ne bo zasenčila Prešerna. Sramota za Slovence, da si ne moremo privoščiti v Ljubljani vsaj dva vodnjaka.

3.9. Pripombe kot komunikacija in interakcija

Uvodno pojasnilo: pripombe, ki so jih občani zapisovali v zvezke niso funkcionirali samo kot sporočila "pristojnim organom" in avtorjem projekta, temveč so kmalu začeli funkcionirati kot komunikacija in interakcija med samimi vpisovalci, ki so pripombe drugih pričeli komentirati, dopolnjevati, ironizirati itn. Te pripombe sva razdelila na dva dela: a) na tiste, ki kritizirajo nestrpen in ponižujoč ton pripomb na avtorje projekta ter v glavnem podpirajo projekt in b) tiste, ki vzpostavljajo verigo interakcij med posameznimi vpisovalci, tako, da začetna pripomba izgubi ali "pervertira" svoj pomen.

b) Pripombe na pripombe:

Ko čitam ta mnenja slovenskih "meščanov" se mi vsiljuje mnenje, da bi bili presrečni, če bi se Prešernov trg preimenoval nazaj na Marijin trg, že zato, ker stoji na njem cerkev Marijinega oznanenja in namesto vodnjaka naj bi se ji postavil velik spomenik, katerega seveda ne bi kreiral naš poznani in spoštovani arhitekt prof. Ravnikar, katerega veličino iz same zavisti nekulturno napadajo! Slava slovenskemu klerikalizmu!

Spoštovani vsi, ki ste proti čemur koli.

Če bi danes gradili tromostovje, bi verjetno bili za en, tri ali celo osem mostov. Hvala ..., da tromostovje že stoji.

Ne vem ali sem za ali proti vodnjaku (na to dilemo bi lahko odgovoril le po trdem delu, z veliko znanja in pomočjo stroke) vem pa, da sem za svobodo in svobodo ustvarjanja. Spoštujem ljudi, ki delajo in ki si upajo v teh mizernih časih pokazati misli, znanje in kreativnost.

Zaupam v ljudi, zato odločno podpiram predlog ureditve trga po načrtih profesorja Ravnikarja.

Zakaj bi ljubljance spraševali o pomenu vodnjaka. Ti so itak tako zavrti, da ne prenesajo nobene novitete. Kregajo se zaradi ljubljanskega gradu, BS3 in drugih še manj pomembnih stvari.

Po drugi strani pa nimajo niti toliko prostorske predstave, da bi si estetsko uredili stanovanje. Podpiram novo idejo!

Ljubljanci - nergači!

Tisti, ki mislijo, da sem ne spada vodnjak in drevesa so neumni.

Kako ste mogli tako strokovno obdelevo izpostaviti laičnem kritikarstvu!!!

Ljubljanci!

Sramota je, da blatite človeka, ki je za Slovence pomemben in, da omogočate, da si dajete nekateri duška (tudi stanovski tovariši) na tak skrajno nekulturen način (odprta knjiga o postavitvi fontane "da" ali "ne"), saj to je že skoraj linčanje človeka, ki hoče dati mestu vsaj kolikor toliko lepšo podobo.

Arh. Ravnikarju se dogaja podobno, kot njegovemu učitelju Plečniku (starejši ljubljanci se gotovo spominjajo, ko so se ljubljanci dobesedno zarotili proti njemu. In danes? Pojejo mu slavo, razstave o njegovih delih "vandrajo" po velikih mestih po svetu - skratka občudovan arhitekt.

No, takrat, ko je Plečnik ustvarjal v Ljubljani, k sreči ljubljancem ni bilo dano, da bi lahko v odprti knjigi izražali odpor za razne projekte, ker je za njim stal inž. Prelovšek, ki je znal ceniti delo Plečnika. In, če bi ljubljancem takrat prepustili tako gonjo proti Plečniku, kot jo danes doživlja arh. Ravnikar, ne bi imeli Plečnikove Ljubljane. Pa še tole: kje ste bili pred leti dragi ljubljanci - razni "kibici", ko je padla Koslerjeva palača? Kje ste ljubljanci - občani zdaj, ko propada Plečnikova dediščina; pa še bi lahko našteval.

Vprašam vas občani, ali ste morda namesto za fontano zainteresirani za parkirni prostor? Prepričan sem, če bi bila odprta knjiga za ta nemen, bi bilo pol Ljubljane "za"!

PREŠERNOV TRG; SOCIOLOŠKA PRESOJA

Sem proti licitaciji za fontano. Naj bo prepuščeno strokovnjaku arh. Ravnikarju, ki dobro misli in upam, da bo stoično prenesel gonjo, saj je znano, da se je v prejšnjih letih pogosto udeleževal natečajev, največkrat ocenjen med prvimi - veliko projektov od natečajev pa je ostalo nerealiziranih. Fontana je menda prvi projekt spoh, ki je bi naročen, in je zaradi tega toliko polemik. Gre za naročilo arh. Ravnikarju.

Sicer pa: "Kultura" Ljubljancanov v veliki večini je "kmečka ohceta", to je ta pravo! "Zijala", ki ob kmečki ohceti takrat plezajo na Robbov vodnjak lomijo trhle dele plastik (prste itd.) ogroženega vodnjaka, pa ni nikogar, ki bi to preprečil. Važno je, da Ljubljancani uživajo v ohceti, ki ni bila nikoli ljubljanska, ampak podeželska.

Vsi, ki sta proti fontani, ogledajte si mesta: Beograd, Zagreb - fontana na pretek, v mali, borni Ljubljani, pa bi bila ta na Prešernovem trgu preveč?

Torej Ljubljancani s kmečko ohceto naprej!

Pa brez zamere!

~~Pustite mnenja starejših občanov, ki so navezani na "gospo" Prešern. Prisluhnite klucem mladim, ki težijo za nečim novim in modernejšim - le vodnjak malo popravite.~~

~~Konjskega repa ne!!!~~ vodnjak ja, povsod po velemestih so v Evropi. Zgledujte se po velemestih. Npr. po Atwerpnu itd. Konjskega repa ne in ne! Dela samo nesnago in nemr!!!

Sem za fontano
in lepšo Ljubljano! - Katarina 5.c.

Takoj začeti z delom. Kaj se FONTANE tiče, dam samoprispevek.

Vsaj na ta način, s knjigo si lahko damo duška. Betonsko železo ne more biti pender k Plečniku; Kratko rečeno: svinjarija v stari Ljubljani.

Kdor brani Ravnikarjevo fontano, ta pljuva na nas in na Ljubljano!

MESTNIM OČETOM!

Prenehajte z vašim arogantnim obnašanjem do občanov. Način tega vpisovanja vtisov je poniževalen: ali postavite na to mesto dovolj visok pult, da bomo vpisovali svoje vtise pokonci, stoje, ali pa dodajte temu štokerlu vsaj pručko, da bomo lahko pisali sede - ne pa čepe, kot, da smo na vojaški latrini!

To zbiranje lačnih mnenj, ob zakulisnem dogovarjanju je samo posmeh demokraciji in strokovnosti urejanja našega mesta. Kje je javni razpis? Kje so mnenja ustreznih strok? Sam projekt je katastrofa!

Zakaj je Prof. Ravnikar žrtveno jagnje na oltarju "naše demokracije" - pripis; zato kar se je sam na to mesto zrinil

Mar si kot človek in umetnik res zasluži takšno "pljuvanje".

Lep bi bil Prešernov trg z njegovo fontano - vprašanje je le, če si jo ljubljancani zaslužijo! - pripis SE STRINJAM!

Ta knjiga, ki omogoča vsakomur da pljuva po komerkoli je dokaz, da ima Kusturica prav. Nekdo bi se moral zamisliti nad takšno vrsto demokracije!! A vseeno je boljša takšna, kot nikakršna.

" V intervjuju za NIN je Kusturica izjavil, da demokracija v Sloveniji zajema tudi fašistoidne tendence. Pripomba je zapisal znani novogoriški arhitekt mlajše srednje generacije. V njej se zrcali zdrav liberalni pogled na demokracijo s pridahom elitizma; čeprav v demokraciji pride na dan "vse mogoče" pa je takšna demokracija še vedno boljša kot nikakršna.

Tudi vi vandeli ljubljanci ste si postavili spomenik (obrabljena fraza "kdo si postavlja spomenike"). Razbili ste maketo fontane na Prešernovem trgu, ki lahko zdaj, taka kakršna je (oguljena) služi za "turistično zanimivost". Videli smo tujce, ki jih te dni ni manjkalo v Ljubljani - fotografirali so to "posebnost", in ne se čuditi, če se bo ta "enkratnost" pojavila v kakem časopisu izven naših mej. Pripominjam pa še to, da ste si zapisovalci v odprti knjigi sredi Ljubljane, postavili še en "spomenik" v obliki milo rečeno nasilje (ne najdem pač drugačnega izraza) z resnično prostaškim izrazoslovjem, ki je nastajal vsak dan znova, do absurdov. Drugačnega termina kot "nasilje" za to zvrst kritike od zapisovalcev pač ne najdem. Ne smemo pozabiti, da tovrstno nasilje obstaja, to so sicer psihični udarci, pa ravno tako ranljivi.

Žalostno pa je, da so med zapisovalci tudi nekateri z legitimacijo "kulturnik", pa tudi akademik Eno je, vsaj tako mislim, da bodo ogabne žalitve na račun arh. Ravnikarja zapisane v kroniko "MAJSKO POČETJE-FONTANA-LETO 1988" in upam tudi, da ta način totalnega izničenja nekega objekta, ki je prizadel tudi človeka, Ljubljani ni v ponos, pač pa v sramoto!

Še to pripominjam: Ljubljanci niso zreli za demokracijo, čeprav si domišljajo, da so svetovljani, so pa povsem sodeč "navadni navijači" s folkloriziranim besednjakom, ki se pojavljajo na nogometnih igriščih.

Naj dodam: Nismo vsi krivi za tak škandal-masaker "fontane", ki se je dogajal v teh majskih dneh, pa vendar ....!

Temu zapisu sledita naslednji dve pripombi:

Večina je bila in je še protit če bi pravočasno odstranili to skrupucalo, bi se sigurno izognili tem izgredom!

Dr. Premrl: Brez potrebe branite Ravnikarja, saj bi ta zaslužil še kaj hujšega kot par žaljivk. Verba volant artefacta manent, kdo bo torej popravil vse zlo, ki ga je ta mož storil Ljubljani?

Ugotovimo lahko naslednje značilnosti:

- ▶ gornje pripombe so po strukturi podobne pohvalnim in pozitivnim mnenjem o projektu, vendar pa je njihova usmerjenost nekoliko drugačna. Ne gre jim toliko za zagovor projekta, kot pa za kritiko "nekulturnih" in poniževalnih pripomb, ki so naslovljene avtorjem projekta.
- So pa tudi takšne, ki se s projektom sicer ne strinjajo, ali pa mu očitajo določene pomanjkljivosti, vednar pa ne odobravajo žalitev in napadov na avtorje.
- ▶ Pripombe, ki zagovarjajo projekt, utemeljujejo argumente na avtoriteti arhitekta in na prepričanju, da estetika ne more biti predmet javnega mnenja. Prav "nekulturni" očitki na račun avtorja podpirajo takšno stališče. Omenila sva že, da je takšno "elitistično" stališče neupravičeno: "lepota" in znotraj tega tudi arhitekturna estetika je vsekakor predmet individualne presoje posameznikov in s tem tudi javna zadeva. Torej nikakor ni mogoče preprečiti, da ljudje ne bi svobodno ocenjevali in se tudi zgražali nad

3.10. Politika: cinizem, sarkazem, ironija

Pripombe (izbor):

Pomenite se v CK!

Soglašam

Adolf Hitler

Super! Lahko bi bilo še slabše!

Bukarešta pred - po Čaušesku
Najbolje je, da odstranite fontano in dajte meni možnost.
Ljubljana pred - po Ravnikulesku

Sem za slaščičarno!

JEBEM VAM MATER! (podpis) PLEČNIK

Ta vodnjak lociraj v Fužine, ne na Prešernov Trg.

Dragi projektant - Škoda, da nisi uporabil "turško kadrmo", da bi vedeli, da
spadamo na Balkan sredi pripis drugega občana

...zato raje postavi fontano, da bomo pripadali zahodni civilizaciji.

Čeb' iz vodnjaka tekel vinček
in ob nedeljah zraven stal "presvitli škof"

k'bi vernikom slovenskim

"potalaj" masten krof

potem bi skoro vsak bil za vodnjak!

Rosana vsem, ki Ravnikar jih t'ko t'ščiči -

foušičja naj živi in vsi "pezdeučkarji"

Popkova-mama

Oču fonatnu, da se perem*

ZA MOJCO DRČAR MURKO podpis J. Stanovnik

ZELOMIJE VŠEČ MARUŠA

Auch wir stimmen mit der Mehrheit!

Pijte v kurac in pripis: To niso pisali Slovenci, ampak Bosanci!

FULL COOL CRIZA!

Ideja je v redu

zamisel pa mi ni všeči

Sicer mi je pa nazadnje

čisto vseeno

prebivalec vasi "Dokležovje"

Ne ga snati! Bi spet kdo rad dobro zaslužil?! Imamo mnogo propadajočih
spomenikov.

MRHOVINARJI!

Šta bre očes vodnjak idi kuči pa peri noge!

VANDALI SO TO POČELI ZASTONJ.

Ne O.K. ampak K.O.!

Če ti že trg ni svet

usmili se vsej ženskih pet!

* "Pripomba" je očitno zapisal Slovenec

DIŠI

Po celi Ljubljani diši
pri Konjskem repu pa smrdi
kar ven pade,
pade na vse štiri strani.

S severa veter pihlja
z juga se sonce smehlja
z vzhoda dan prihaja
na zahodu je slonček doma
časti v bran se je postavil,
turiste v domači hram privabil.
Človek mora imeti tako idejo, da tudi ob Ravnikarjevem posegu ne zgubi na
kvaliteti.

SVA ZA ŽUR

Preveč dobrega ni dobro!

Na gmajnah ob Litestroju je še nekaaj prostora za eksperimentiranje nedozorelih
idej.

Ne maramo zbirališča za pijančke!

VRZITE TOLE KNJIGO V VODNJAK!

Vsaka diktatura si postavlja svoje spomenike! - Tako je pač -

Vodnjak postavite pred CD, če pa že hočete kaj na Prešernovem, predlagam
tisočletno lipo, pred njo staroslovanski žrtvenik, kot žrtev pa Ravnikarja.

Dobrodelnež iz Negove bolj sodi na trg, kot ta arhitekturni zmazek.

Saboterji!! Kje je meja vaše neumnosti?!

ČISTA SVINJARILJA - podpis: arhitekt diplomiral pri Ravnikarju

Moj pogled: rajše bi postavili Krambergera Ivana naj bi delil stromakom, vi pa
boste samo vzeli stromakom.

Predlagam, da podrete Prešernov spomenik in Frančiškansko cerkev, da bi vodnjak
prišel bolj do veljave.

Sem proti! Zaradi da ne bodo Bosancinoge prali

More is less!

Bolje bi bilo ko bi postavili javna stranišča: izgled bi bil isti, le korist bi
bila večja.

Fontana da! Le premestiti bi bilo treba Ljubljanico.

Sej bo še Prešern užel s spomenika.

Sredi kletke za opice bi postavil samega ARHITEKTA, da bo vsem na ogled

Bolje GO-GO dekleta, kot pa to! - absolventi strojništva!

Tako, kot je rekel Hudeček: "Ljubico in ženo naenkrat v postelji, je praktično,
lepo pa sploh ni."

POSTAVITE RAJE KLETKO ZA VOJNE ZAPORNIKE. - J. JANSŠA & Co.

Mislím, da bide sodi v kopainico ne na trg.

Čudež slaščičarske umetnosti.

Belí stebrički - slaščičarski - že stojíjo, bele klopce - prav tako v cukér-stílu
- tudi to pomemí, da se nihče ne ozíra na mnenje občanov in da bo vodnjak stal,
pa četudi zaradi samo treh arhítektov. Torej bo temu novemu projektu
primenjkoval samo še gríl za ražnjiče. Tudi ta bo še stal. Torej, doer dan
svinjaríja, dober dan cukér-arhítektúra, zbogom še tisto, kar je (bilo) lepega!

PREŠERNOV TRG: SOCIOLOŠKA PRESOJA

Ne vem, ali naj ta vodnjak razumemo kot izraz slovenske zaprtosti + simbolna kletka + ali pa kot poziv na kolektivni samomor na policah ograje (da o neenakosti za otroke sploh ne govorimo). Kdo bo visel na tej ograji naj ostane neodgovorjeno vprašanje. Namesto trapastega vodnjaka pa (če je že kaj sploh treba dodati) - lipo - za turizem smo ljudje!

Prizidajte še stranišče, da bo "Klošmer!" popoln.

Če bo vodnjak, bojo tudi BOMBE! (In tako se bo začel terorizem v Ljubljani)

Kje pa sta kozolec in potoček?

Če bo vodnjak, bo tudi bomba!

Super, v mlakužo namakajte avtorja, na štangce pa nataknite tiste, ki so za.

Prešernov trg zminirajte, za vodnjak pa zmečite milijone, ki vas težijo.

Podrite frančiškansko cerkev, da bo arhitektov genijalni umotvor prišel še bolj do veljave.

Čudovito, samo še peterokrako zvezdo in partizana z dvema nabiti mitraljezoma, da bo stvar popolna! in pripisi in bombe okrog pasu!! Postavite na sredo spomenik dachauskim žrtvam

Vaša dejanja dokazujejo, kdo danes vlada: v Ljubljani, Sloveniji, Jugoslaviji!

Arhitektonski agrokomerc

Naredite boljši šolski sistem.

Škoda, da ni toliko kritike na naše slabe politike, kot jo imamo na naše odlične arhitekture.

Proti koritu za umivanje nog! Mošeje tu ni in je tudi ni treba.

Vse(d) je proti, le vi komunisti z Ravnikarjem skupaj

Niker fontane! France Popit

Postavite raje kletko za vojne zapornike. J. Janša & co.

Še en nekaznovan zločin režimskih barab.

Sve su nam več uzeli, tega trga ne bu mo del!

Zdi se, da je cinizem mestnih oblasti, ki ga ugotavljajo nekateri v svojih pripombah, pri drugih sprožil poudarjeno cinične reakcije in tudi takšne, ki naj ne bi sodile v sklop javnega komuniciranja. Dejstvo, da se kljub temu pojavljajo, spada med indikatorje politične in siceršnje kulture udeležencev.

▶ Veliko je straniščnih asociacij, ki bi jih zdravo razumska interpretacija uvrstila med pripombe nevzgojenih ljudi, psihoanalitiki pa bi lahko tudi te analno inspirirane pripombe pojasnjevali "ekonomistično". Mislim pa, da gredo takšne in podobne pripombe tudi na račun premajhne možnosti stopnjevanja v slovenskem jeziku. Če hoče nekdo z nerazvito domišljijo, ponazoriti stanje, ki

3. 11. Kritika urbane politike v Ljubljani

Prípombe (izbor):

Eden najbolj svinjskih posegov v Ljubljani (žal v zadnjem času). Človeku ni treba biti arhitekt in strokovnjak, da vidi, kako stvar sploh ni na mestu. (...) Da o svinjariji, ki se ji reče fontana sploh ne govorim. Ubogi Robba, Plečnik, Fabiani in še kdo se obračajo v grobu, mi pa tudi precej slabo spimo.

Draga tov. NUŠA in ostali. Izgleda, da imamo dovolj denarja za tisto, kar je "nekomu" všeč. Za ostalo so tudi samoprисpevki. Postaviti temelj za fontano in potem spraševati za mnenje, ali ni to sarkazem. Upam, da veste za moje mnenje o tem.

Tov. Nuša in tov. Edo! Predlagana rešitev mi ni všeč. Predlagam, da si fontano ppostavita na svoje stroške doma. Rešite tudi vprašanje prometa z avtobusi. Kako se bodo vozili mimo fontane, po belem marmorju. Kakšen bo dostop do Kresije in javnih uradov v njej.

Stvari se lotevate na nepravem koncu - kot butalci. Spet boste naredili spakedralo, namesto, da bi uredili promet v Ljubljani in podrli nekaj nemogočih stavb (Iskrine stolpnice, Bavarski dvor - Krematorij, Petrolovo stavbo itd.) se tukaj nekaj afnate.

Spoštovani vsi, ki se trudite za lepši videz
moje Ljubljane

Glede posega v jedro mesta vam ljudje, ki jim je Ljubljana prirasla k srcu, najbolj zamerijo:

ker jih niste o nameravanih posegih pred tem obvestili in se z njimi pogovorili, ker ste s temi deli pričeli prav sedaj, ko je gospodarska kriza že kar huda, prenavljanje tega bisera mesta pa ni tako potrebno, kot je recimo, obnova ljubljanskega gradu, kjer je nekaj objektov sicer že obnovljenih, medtem ko drugi še vedno propadajo, poleg teh pa tudi obrambni zid, ki se na nekaterih mestih že podira.

Poleg teh na gradu pa se odkrivajo vzorno obnovljene zgradbe tudi v starem delu mestnega jedra obenem pa jih, žal, še vedno veliko propada. Na Prešernovem trgu se ni nič takega dogajalo.

Omenil bi še železniško in avtobusno postajo, ki sta za vsakega Jugoslovana prava sramota, kar za Prešernov trg tudi pred ureditvijo ne bi mogli reči. Zato mislim, da bi moralo postopno obnavljati najprej najbolj ogrožene objekte.

In kaj menim o ureditvi Prešernovega trga? Na vsak način bo Ljubljana, ko bo trg preurejen, pridobila izrazitejši videz in (bo) polepšan ta del njenega "telesa"

Le bojim se, da ga bo kazil motorni promet, pa čeprav bo le enosmerni.

Na koncu pa še vprašanje. Zakaj si investitorji še niso pridobili za tak poseg v mestno jedro potrebnih gradbenih dovoljenj in soglasij? In kdo bo plačal dosežanje stroške, ki ne bodo majhni, če ljudje prenove ne bodo sprejeli?

Prepričan sem, da tako misli večina ljudi, posebno tistih, ki jim je Ljubljana rojstno mesto.

Fontana bi trg preobremenila, sem proti njej.

Čas je, da se s kulturnim barbarstvom v Sloveniji preneha! "Svoje fontane" si postavljajte v svojih "brezdušnih" novih naseljih, v Štepanjskem naselju!

Ne spreminjajte nasilno Prešernov trg, pustite prost pogled preko tromostovja do Robbovega vodnjaka. Zakaj prepuščati ureditev samo enemu, da si bo postavil "spomenik". Ali ni dovolj nasilja v Tivoliju, pri podiranju zgodovinskih stavb in postavljanje tone betona sredi mesta. Ali vas mojster Plečnik in Fabiani nista ničesar naučila? Finančna sredstva potrošite za obnovo Prešernovega spomenika, žal, stare Ljubljane in še kaj. Vse začnete in ne dokončate, prej vse propade. Stran s telefonsko celico.

Ne šivajte več dragih maškeradnih oblek v mojem mestu.
Vse preveč ste jih že sešili v štiridesetih letih.

Šivajte svoje "ta prave gvante"
Fontana na Prešernovem trgu, ne!

To ni New York. To je Ljubljana!

Pustite ceste avtomobilom, pločnike pešcem, pobrežja Ljubljanice pa sprehajalcem!
Zakaj so stvari drugačne: Nazorjeva je uradno zaprta - a jih je tam ves dan vse polno. Pobrežja Ljubljanice niso več primerna za mirne popoldanske sprehode.
Zaključna misel: promet (avtomobilski) naj teče preko srednjega mostu
Tromostovja na Wolfovo in Miklošičevo. - Vodnjak pa kam drugam!

Prva zgrešena investicija - Nuša Kerševan je naš "Ljubljanski grad", katerega so popolnoma pokvarili naši vrli "strokovnjaki".

Sramota prve vrste.

Druga zgrešena investicija je "Prešernov trg", katerega ste čisto pokvarili in sedaj izgleda kot "skrapucelo", sramota številka ena.

Sram me je, da smo ljubljancani tako pokvarjeni, da si upamo kaj takega - svetovna sramota je to!

Vprašali bomo koliko so stali pokončni deli ograje, katera je že bila postavljena in sta jo morali odstraniti??? Nuša Kerševan???

Sramota je zapora nekaterih cest pod izgovorom "več prostora pešcem", ali "vrnimo Ljubljano pešcem". Pešci ne rabijo prostora, ampak red!!!!???

Ta "preusmeritev prometa" se že sedaj kaže, ko so po vseh cestah kolone avtomobilov in se promet nikamor ne premakne. Nuša Kerševan pogledaj si tvojo sposobnost? Še več bo nesreč, kot jih je sedaj???

Govorilo se je o parkirnih prostorih na gradu, ja kateri osel bo šel na grad parkirati in bo hodil peš v mesto???

Zahtevamo, da se odstrani taka "mat županja", ki ni sposobna urejati niti ene krajevne skupnosti - kaj šele Mesta!!!

Sledijo podpisi, katere bomo priložili, ko bo čas za to! 85% občanov je za zadnjo točko!!!

Neron je uničil Rim, vi boste pa Ljubljano!

Tovariš arhitekt in ostali, ki delajo na projektu "Fontana"!

Zakaj uničujete Ljubljano? Zakaj nam ne pustite take kot je? Kaj niso dovolj betonske katakombe in džunglje v Dravljah, Fužinah itd.?

Kaj nam bo fontana zakrila ves pogled na Prešerna?! Jo boste postavili za stanovalca Prešernovega trga, da bodo hitreje spraznili keše za smeti? Ali pa mogoče za bosnace in cigane, da se bodo umivali v njej?! Da imajo ta namen, jasno kaže stavek nekje v knjigi....

Zakaj še bolj "basati"? Naj se urejajo nova naselja, stara naj se pustijo taka, kot so jih zasnovali avtorji. Kaj pa premorejo naši slavni arhitekti, vidimo v najstrožjem centru - ob Metaiki - sami prehodi, podhodi, ploščadi itd. Vsaj stare zgradbe in trgi naj bodso estetski, če že novih nismo zmožni planirati. - Besna občanka.

Pustite ljudem malo življenskega prostora. Ne postavljajte betonskih spomenikov. Zamenjajte jih s koriti z rožami in klopni. Ne ponavljajte napak, kot je okrnitev Tivolija in podhod na Erjavčevi cesti. Če je denarja odveč, zamenjajte streho na kavarni Evropa.

S tem denarjem asfaltirajte ulicena Bonifaciji, ki so tudi mestne ulice, ker plačujemo prispevek za mestno zemljišče.

Tako razpravo bi morali imeti že pri postavitvi stavbe mestnega gledališča in konditorja!

Če bi kaj rekel, bi rekel:

Kje je konec nasilja v Ljubljani, konec arhitekturnih posegov, ki zapuščajo našim rodovom mnogo manj, kot bi bila naša naravna dolžnost? Kozlerjeva hiša, prometnica preko srčike Ljubljane, tramvaj, kasarniška arhitektura ob vpadnicah

PREŠERNOV TRG: SOCIOLOŠKA PRESOJA

in še in še.

Ali bomo vendar enkrat prišli do tega, da bo človek lahko dosegel, da se bo kaj naredilo v skladu z njegovimi intimnimi hotenji ali bomo še naprej in tudi ob predlagani ureditvi sužnji brezdušnežev in njihovih pokroviteljev.

Ne spuščam se v umestnost postavitve (ali ne postavitve) vodnjaka, ker zato nisem strokovno podkovana, odbija pa me sam način razpravljanja iz teh razlogov:

1. Obsojam odgovorne v mestu (tudi SZDL), ker imajo v tem trenutku očitno denar za nepomembno stvar, ko sicer razpisujejo (in utemeljujejo) samoprispevek za bistveno pomembnejše stvari, ki jih mesto resnično potrebuje že vrsto let. Koliko denarja je bilo že sedaj porabljenega, ko jeznano, da je vgrajen samovoljno že razdelilnik za bodoči vodnjak. Je to moralo?
2. Vzvišeni vrhunski strokovnjaki iz vrst arhitektov vključno s FAGG-om (z izjemo nekaj posameznikov) so se že zapisali v naš prostor in čas, postavili so si spomenike z "ureditvijo" mest in podeželja. Po načrtih raznih projektiranih birojev (torej šolanih arhitektov) je prizadeta krajina, neupoštevajoč tipike posameznih predelov slovenske krajine itd.
3. Vse dokler v Lj. ni poskrbljeno, da ne bi propadala Plečnikova dediščina, ni potrebno "izpopolnjevanje" njegovega trga.
4. Plečnikove žale, najlepši sakralni spomeni evropskega pomena, je treba najprej obnoviti in vrniti njegovi namembnosti. Šele nato lahko pridejo v poštev ev. razmišljanje o vodnjaku na tem lepem trgu, ki je posvečen Prešernu.

Pustite prostoru prostor!

Arhitektura je draga umetnost, plačati pa jo mora davkoplačevalec, ne avtor. Zato naj tisti, ki odločajo o tem, tudi kaj odkimajo! Preberite govor arch. Podrecca v Cankarjevem domu. Dva spomenika na kupu - eden Ravnikarju, drugi Plečniku in sodita skupaj. Eden mora proč. Dovolj je že bilo zgražanja pri gradnji novega gradu, namesto obnove starega!

Tožilec, kje si? Ali ne vidiš? Uničili smo Trnovo, odrezali Tivoli od Ljubljane in sedaj z denarjem, ki ga ni, uničujemo delo prednikov. Stotine spomenikov propada.

Še vedno stojim in se strinjam z onimi, ki trdijo, da bi skozi ta del mesta še vedno lahko potekal vsaj delni avtomobilski promet.

Ideja in predlagana izvedba se mi zdita zmazek ljubljancanom, ki:

1. ljubijo in globoko spoštujejo ta delček-biser Ljubljane (fontane bi ga povsem skvarila),
2. se stiskajo vsepovsod in so željni svobodnejšega gibanja v mestu in
3. so dandanes, ko težko živijo, potrebni marsičesa drugega.

Knjiga pripomb ob preureditvi PT je bila dobrodošel povod tudi za tiste prebivalce Ljubljane, ki so želeli povedati, kaj si mislijo o urejanju urbanih zadev v mestu Ljubljani. V pripombah lahko identificiramo naslednje značilne poudarke in usmeritve:

- "krog odgovornih" za stanje na področju urbanizma je razširjen. Oziroma, tudi za preureditev PT ne obtožujejo samo Ravnikarja, marveč Bracota Mušiča in Nušo Kerševan. Značilen je tudi precej oseben ton pripomb in pogosto naslavljanje samo z imeni, kar priča, da so dajalci teh

3. 12. Strokovne pripombe

a) Pripombe na kompozicijo trga:

- > Kandelabri, stebri ob cesti, kompletan inventar prostora (predlagani) - NE!! In Prešern? Izvisel bo ob strani! Kje je enakopraven dialog? Slabo!!!
- > Zakaj na lijakasti trg s svojim iztekom na drugi strani Ljubljane postaviti "punkt" v krogu? Negacija Tromostovja. Zakaj nove vertikale? Trg prenese le zrcaljenje v gladini vode.
- > Več zelenja, več mikrourbanih elementov za "posedanje", NE PROMETA (naj bo to osrednje peščevo površina), morda fontana, vendar ne taka - vsekakor pa z javnim razpisom in alternativnimi rešitvami.
- > Ne vem, po kakšni logiki greta skupaj stara cerkev in celoten Prešernov trg in pa vodnjak v stilu 20. stoletja. To je tako, kot bi hotel združiti preteklost in prihodnost. Če se spustimo v podrobnosti, potem se že takoj na začetku spodtaknem ob dve stvari:
  1. Ograja okoli vodnjaka je popolnoma neprimerna, kar zgrozi me, ko pomislim, da se bodo otroci poskušali vzpenjati po njej in se bo kdo od njih ranil na ostrih robovih in
  2. Na tako malem trgu ni prostora za tako velik vodnjak, ki poleg vsega še zastira pogled na Prešernov spomenik.
- >
  1. Prešernov trg ima že dovolj dominant, novi vodnjak je odveč;
  2. ograja je neprimerna;
  3. vodnjak je previsok;
  4. možnost sedenja na trgu je pozitivna;
  5. odstranite valje.
- > Osvetilni steber za Prešernov spomenik je nujno premestiti.

b) *Vodnjak:*

- > Ne strinjamo se s predlagano rešitvijo ureditve Prešernovega trga, ker njegova vsebina ne bi prenesla dodatne obremenitve, kot jo predstavlja fontana s prizmido! (...) Fontana s svojo postavitvijo negira Tromostovje, zato bi bilo potrebno preveriti tudi samo formo in postavitev v prostor.
- > Predlagam, da se vodnjak ne postavi. Trg je s svojo kuliserijo enkratni, vodnjak bi odvracal pozornost od pogleda na grad in druge objekte, ki ga obkrožajo.
- > Najbolj me moti preklasta ograja. Moti me na tem prostoru vse, kar je višje od nivoja tal. Bil bi kvečjemu za vodnjak za kakšno stopnico nižje od tal. Ali ne bi bilo boljše denar porabiti za obnovo fasade Frančiškanske cerkve in za poškodovane freske.
- > Ideja je dobra, vendar pa bi se vodnjak kljub temu lahko malo bolj ujemal s Tromostovjem. Maketa v izlozbi mi je sicer zelo všeč, vendar pa je resnica povsem drugačna.

c) *Tlak, prometna ureditev:*

- > Upoštevajte obremenitev ostalih (preozkih) cest, kako bo z dovozom blaga do trgovin? Mar bodo tovornjaki vozili po neprimernih, pokajočih, granitnih ploščah po Čopovi?
- > Na načrtu je cesta vrisana tako, da pelje preko polovice trga, oz. vodnjaka. V tem primeru je bolje, da imajo starši za vsak slučaj svoje otroke na vrvicah.
- > Tlak s kockami je slaba usluga za ženske pete.

- > Postavitev novega tlaka namesto prejšnjega križišča je bila napaka. Križišče cest se je v trg, predvsem mislim na Prešernov spomenik, neprimerno bolj vklopilo (oziroma je bilo njegov integralni del) kot pa zvezdast krog, ki je napram tromostovju, Miklošičevi in Wolfovi cesti ... popoln tujek. Podobno tuje učinkuje tudi ureditev prometa čez tromostovje in Wolfovo cesto. Bele litoželezne svetilke se nikakor ne skladajo s Plečnikovimi. Prešernov spomenik izgublja svojo vlogo v trgu (postavljen je na rob kroga, preje pa je kraljeval nad križiščem). Če nič drugega, potem vsaj odstranite bele plošče, ki tvorijo "žarke" in krog. Fontane pa zaradi natrpanosti trga, ki jo bo povzročila ne smete postaviti.

Pri opredelitvi "strokovnih pripomb" sva uporabila zelo širok kriterij. V to kategorijo sva uvrstila vse tiste pripombe, ki imajo kakršnokoli "racionalno jedro", ali pa predlagajo konkretne spremembe, ki se nanašajo na posamezne elemente preureditve trga. Teh pripomb je bilo, v celoti vzeto zelo, malo in se v glavnem tudi ponavljajo. Kakor vidimo, se pripombe nanašajo na kompozicijo trga, na postavitev vodnjaka ter tlakovanje in prometno ureditev. Teh pripomb nima smisla posebej komentirati in naj bodo predmet presoje avtorjev projekta.

Vseeno pa naj opozoriva, da večina prebivalcev sicer podpira ukinitvev oziroma radikalno omejitev prometa na PT (čeprav ne sprejema projekta preureditve, ki se opira na omejitev prometa), niso pa tako osamljeni tudi glasovi, ki se s to funkcionalno in konceptualno spremembo ne strinjajo in menijo, da bi preko PT in tromostovja moral potekati avtomobilski prometv dosedanji obliki, kar seveda daje PT podobo živahnega in prometno prehodnega prostora v mestu.